

IN MEMORIAM

Nenad Bulat

1959.–2002.

Od posljedica nesretnog slučaja 15. kolovoza 2002. u Splitu preminuo je sociolog Nenad Bulat. Po mnogo čemu bio je tipičan pripadnik one generacije istraživača društva koja se na znanstvenoj i javnoj sceni pojavila krajem osamdesetih i prilično modificirala poimanje sociološkoga zanata u nas. Dramatične i duboke promjene hrvatskoga društva znatno su u posljednjih petnaestak godina utjecale na karijere i životne okolnosti sociologa iz te generacije. Usprkos različitim teškoćama i ograničenjima oni nisu okrenuli leđa svojoj profesiji, već su novu društvenu stvarnost shvatili kao priliku i za samoostvarenje i za razvijanje hrvatske sociologije. Neno (prijatelji su ga nazivali i Bul) bio je među onima koji su posebno učinkovito realizirali tu priliku: uspijevao je živjeti od sociologije i za sociologiju. O svemu tomu može svjedočiti i ovaj sažet uvid u njegov karijerni i životni put.

Sredinom 1988. godine diplomirani sociolog i pravnik te polaznik postdiplomskog studija iz industrijske sociologije Nenad Bulat zaposlio se u novoosnovanom Centru za socioreligijska istraživanja (ubrzo preimenovanom u Centar za društvena istraživanja) Sveučilišta u Splitu. Sljedeće četiri godine tim sastavljen od nekoliko mladih istraživača kojima je voditelj bio Srđan Vrcan, proveo je niz projekata: Socijalna doktrina Katoličke crkve, Grafiti i subkultura mladih u Splitu, Nasilje u sportu, Višestranački izbori u Splitu 1990., Čitateljstvo dnevnoga lista Slobodna Dalmacija, itd. Plodno razdoblje naukovanja i rada: Neno je objavio (u koautorstvu s Anči Leburic i Draženom Lalićem) knjigu *Grafiti i subkultura* (Alinea, 2000.) i nekoliko radova, istupao na znanstvenim skupovima, sudjelovao u realiziranju različitih istraživanja... Uspješno djelovanje Centra za društvena istraživanja prekinuto je 1992. godine, kada su onodobne vlasti, povodeći se razlozima neznanstvene naravi, ukinule tu sveučilišnu instituciju.

Neno nije dugo bio na ulici: zajedno s još dvojicom suradnika Centra za društvena istraživanja osnovao je Istraživački centar Slobodne Dalmacije, koji su nazvali Puls. U vremenu koje je uslijedilo Puls je političkog pluralizma gladnoj javnosti obznanio nalaze više pomno provedenih istraživanja, među kojima su posebnu pozornost zadobile kredibilne predizborne sondaze. U to uzbudljivo i teško vrijeme (posljedice rata i društvene krize, teškoće u odvijanju procesa tranzicije...) Neno se afirmirao kao kvalitetan istraživač i pisac izvještaja istraživanja, ali i kao ugledan komentator. Suradnja Pulsa sa Slobodnom Dalmacijom prekinuta je nedugo po slomu štrajka novinara i grafičkih radnika, gdje je Neno kao protivnik državne kontrole nad medijima aktivno sudjelovao.

U novonastaloj nezavidnoj situaciji Neno se zajedno sa svojim prijateljima i suradnicima okrenuo tržištu. Krajem 1993. godine osnovali su Agenciju za istraživanje tržišta, medija i javnoga mnijenja Puls. Ostalo je povijest: u proteklih devet godina Puls je postao jedna od najuglednijih agencija te vrste u ovome dijelu Europe, a sredinom 2002. godine, prema podatku objavljen u Poslovnom tjedniku, Puls je imao 27,2% udjela u hrvatskoj industriji istraživanja tržišta i gotovo polovinu narudžbi stranih naručitelja. U trenutku smrti jednoga od trojice svojih osnivača, Puls je zapošljavao gotovo tridesetero mladih stručnjaka i imao respektabilne reference uspješne suradnje s nizom uglednih tvrtki i institucija iz Hrvatske i inozemstva.

Unatoč svojim velikim obavezama u Pulsu Nenad Bulat u izvjesnoj je mjeri zadržao svoj interes za znanstveni rad. Prvenstveno se to odnosio na djelovanje u sklopu tima istraživača

višestranačkih izbora iz Splita kojim je rukovodio Srđan Vrcan. Rezultat toga jesu studije *Pohod na glasače* (Puls, 1995.) i *Pakiranje vlasti* (Alinea, 1999.), u kojima je Bulat, sam ili u autorstvu s kolegom iz Pulsa psihologom Damirom Štrelovom, argumentirano i precizno analizirao predsjedničke izbore, dimenzije političkog prostora u vezi s izborima u nas te promjene u strukturi hrvatske političke scene. U tim tekstovima, kao i u onima prethodnima, Neno je pokazao razvijenost svoje sociološke imaginacije, i to kroz umješno povezivanje nalaza kredibilnih empirijskih istraživanja s dubokim teorijskim uvidom. Na žalost, zbog velike opterećenosti radom u tvrtki posljednjih godina života njegov znanstveni angažman ipak je bio u drugom planu. Zbog toga razloga Neno nije uspio završiti ni svoju magistarsku radnju, ali je po svome bogatu teorijskom znanju i istraživačkom iskustvu te doprinosu našoj sociologiji i od najistaknutijih hrvatskih istraživača društva bio tretiran kao ravnopravan sugovornik i rado prihvaćen suradnik.

Mnogo je razloga zbog kojih Nenada Bulata treba motriti kao nadasve moderna sociologa koji je odgovarao uzusima i dometima suvremenog razvoja te znanosti i profesije: sociologiji nije pristupao kao nekoj kuli bjelokosnoj, već mu je sociologija bila intervencija razuma u društvenu zbilju kojom prečesto dominiraju kolektivni osjećaji – na ovim prostorima, izgleda, sve to posebno dolazi do izražaja – i niski instinkti; zalagao se za teorijski pluralizam u sociologiji, pa je u svojim tekstovima koristio doprinose različitih teorijskih orijentacija; promicao je empirijska istraživanja i koristio različite metode pri svojim analiziranju društvenih zbivanja i pojava, ali je inzistirao na solidnoj teorijskoj utemeljenosti interpretacija dobijenih nalaza; smatrao je da sociolozi, posebno oni mlađe dobi, trebaju biti spremni ponuditi usluge aplikativne naravi na tržištu te tako uzdizati i svoj osobni ugled i ugled svoje profesije; bio je uvjeren da kvalitetan sociolog danas mora biti osposobljen i voljan svoja znanja i uvide posredstvom medija jasno prezentirati široj javnosti; posebno je isticao potrebu da sociolog svojim radom i javnim angažmanom štiti i promiče vrijednosti tolerancije, demokracije i humanosti...

Neno je bio intelektualno znatiželjan čovjek i to je zasigurno utjecalo na izbor tema njegovih istraživanja. Nesličan onim znanstvenicima koji se cijeloga života zanimaju samo za jedno područje, ispitivao je različite društvene fenomene, procese i aktere: mlade i njihove subkulture, prognanike i izbjeglice, medije, rat, višestranačke izbore... Kao roker i bivši basist, imao je poseban senzibilitet za teme koje se odnose na mlade i njihovu kulturu. Posljednjih godina osobito ga je smetalo što nema na raspolaganju dovoljno vremena za nastavljanje svojih istraživanja mladoga naraštaja. No, dao je vrijednu pomoć i savjete određenim prijateljima koji su proveli istraživanja i objavili studije iz toga područja.

Moguće je procijeniti da osobitu vrijednost imaju radovi Nenada Bulata iz područja sociologije izbora i politike. U njima se prezentirao kao uman analitičar političkih zbivanja, pa i kao uspješan prognostičar razvoja stranačkog i političkog života u nas. Vrijedi se, s tim u vezi, podsjetiti na sljedeću ocjenu kojom završava svoj tekst "Promjene u strukturi hrvatske stranačke scene 1995.-1998." objavljen 1999. godine u studiji "Pakiranje vlasti": "Jedna od realnih mogućnosti, koja sa stajališta demokratizacije hrvatskoga društva ne bi predstavljala pozitivnu činjenicu, ogleda se u (privremenoj) redukciji sadašnje bipolarne 'blokvske' situacije na samo dvije snažnije, međusobno suprotstavljene stranke: HDZ i SDP. U situaciji kad još ne postoji jasno svjetonazorsko ili interesno profiliranje stranaka i biračkog tijela, vjerojatno bi tek šira koalicijska vlast mogla stvoriti pretpostavke da se postupno formira politički prostor koji bi svojim obilježjima korespondirao s višestranačkim sustavima modernih demokracija. Konačno, i (ako i kada) dođe do smjene vlasti, nije osobito vjerojatno da će Hrvatska preko noći izaći iz pretpolitičkog doba. Ako se potvrde indikatori koji ukazuju na mogućnost da će i nadolazeći parlamentarni izbori 1999. godine proteći u formi referenduma 'za' i 'protiv' sadašnje vladajuće strukture, ključno pitanje pluralizacije politike u Hrvatskoj ostaje još neko vrijeme."

Besmislena smrt prekinula je na pola Nenin životni put. U godinama koje dolaze mnogo trebao je dati obitelji, prijateljima i samome sebi. Njegovo veliko znanje i iskustvo sigurno će jako nedostajati Agenciji Puls, te poslovnim suradnicima i partnerima. Gubitak Nenada Bulata osjetit će se i u našoj sociologiji, kojoj je u nastupajućem razdoblju mogao pružiti posebno vrijedan doprinos, i to i u stjecanju novih znanja o hrvatskom društvu i u prenošenju tih znanja. Ali, Nene više nema i za nas, njegove prijatelje i kolege, ostaje tek pogled unatrag. Ostaju nam sjećanja. Na dobrog čovjeka i izvrsnog sociologa.

Dražen Lalić